

GEORG BRANDES
TALER

K

KØBENHAVNS KOMMUNES
BIBLIOTEKER
FAGSALG 6
Kultorvet 2
1175 København K
TE. 33 93 80 80

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
MDCCCCXX

overfor vakre Damer, han vil behage, som fuld af pudsige, lattervæk-kende Indfald, som djærv, men aaben og godmodig, Manden med Hjertet paa rette Sted.

Saa sammensat er de Flestes Væsen, at Banditter i Regelen anser sig for ærlige, og Usselrygge for det meste troer sig i deres Ret. Kan vi da undres over, at Mennesker uden ret at vide hvad de gør, ødelægger det kortvarige Liv for hverandre? Eller over at Folkeslagene gør hverandre Livet surt?

Vær glad ved Deres Lod, at De har slaaet Dem ned i dette store Land, hvor Mulighederne er talløse og Fordommene faa. Her viser Liv og Død sig ikke sjældent i Skikkelse af en Hvirvel og en Malstrøm. Men der er noget, som er værre end at fornemme en Hvirvels Sus om sit Hoved, det er at trædes ihjel af Gæs. Og der er noget, som er værre end at gaa tilbunds i en Malstrøm, det er at ædes op af Utøj. I smaa Lande er der fuldt af politiske Gæs, og i smaa Samfund er der fuldt af journalistisk Utøj. Alt Tungt bliver i store Forhold lettere at bære, og for den, som har Udholdenhed og Held, er der en Mulighed aaben til Rigdom, Ry og Sejr, som lokker alle de ypperste og stærkeste Evner frem i Sjælen.

Tale

(paa Dansk)

i New York ved de Danskes Banket, 7. Juni 1914.

Denne Dag har for mig ikke blot været en smuk Dag, men en bevæget. Jeg kom fra Soundbeach i Formiddag, blev paa Pennsylvania Station afhentet af en udmærket ung Dame, hvem jeg skylder meget, Miss Catherine D. Groth, og af en udmærket og elegant Forlægger Mr. Crowninshield, fik kun Lov at klæde mig om, og blev saa kort tre Kvarter ud i Landet til et skønt Herresæde og dettes skønne Ejerinde. Der saa jeg ved en Lunch adskillige af de 400, de Herrere og Damer, som kroner Bygningen i de Forenede Stater; fik efter Tilbagekomsten nogle Minutter til Omklædning, og var til Dinner i Ritz med et lille ganske udsøgt, om end mig hidtil ganske fremmed, Selskab, i hvilket jeg følte mig saa veltilpas, at man atter og atter maatte telefonere fra Comedy Theatre, at nu blev Publikum utaalmodigt, for at faa mig løsrevet og kørt derhen. De selv har derefter været Vidne til mit Held, har set, hvorledes Folk stod i Venterække et Par Blocks ned ad Gaden. Over tusind Mennesker maatte gaa fra Teatret med uforrettet Sag, deriblandt selve den danske Konsul, hvem jeg dog umuligt kan beklage,

da han har havt Ulejlighed nok af mig, uden at skulle høre Foredrag af mig ovenikøbet.

Maaske opmuntret af den stærke Tilstrømning prøvede Professor Brander Matthews, min fortræffelige Kollega, i sin Indledningstale at give Publikum den højest mulige Forestilling om Kritikens Betydning og Værd; han hævdede, at i det gamle Grækenland gik der tre store Tragikere (Aischylos, Sofokles og Euripides) paa én stor Kritiker (Aristarchos), at i det klassiske Frankrig gik der ligeledes tre store Dramatikere (Corneille, Racine og Voltaire) paa én stor Kritiker (Boileau), at i Elisabethtiden gaves der mangfoldige Dramatikere, men ikke én Kritiker. Alt som han talte, blev jeg mere og mere gennemtrængt af Selvfølelse ved Tanken om en Kritikers uhyre Sjældenhed, og Højhedsvanvid var lige ved at sluge mig, da de tre, fire skønne Damer, med hvem jeg havde spist til Middag, smilte forstaaende til mig fra den Scenen nærmeste Loge, og jeg følte mig meget fristet til at le. Derefter opstod der et Spektakel i Teatrets Baggrund, saa vi paa Scenen frygtede, der var sket et Ulykkestilfælde, og vi blev først beroligede, da vi erfor, at det kun var den indtrængende Mængde, der ikke vilde lade sig afvise. Alt dette skyldtes den Kunst, hvormed Miss Catherine D. Groth havde sat det Hele i Værk, og jeg maa des mere prise hendes Kløgt, som hun derpaa selv skyndsomt forlod Salen, fritog sig for at høre Foredraget, og hellere indtog en roligt inspicerende Plads i Kassererens Kontor. Saa kunde jeg for min Del begynde, og nu, da jeg er undsluppet fra Teatret, har De, mine kære Landsmænd, samt mange udmærkede norsk- og svensk-amerikanske Damer og Herrer, bænket mig i denne Sal, og jeg har i de tre nordiske Sprog hørt fem smukke og elskværdige Taler, der viser mig, hvor gode nordiske Patrioter de alle er, selv om de med Legeme og Sjæl er knyttede til den største Republik og den heftigst fremadstræbende By, der findes.

Der raader her dels en fælles nordisk Grundfølelse, den, der har fundet sit Udtryk i *American Scandinavian Society*, hvis svenskfødte Formand, Hr. Aspegren, talte paa én Gang som Amerikaner og som Skandinav, medens den norske Konsul Hr. Lunde og den danske Konsul Hr. Bech paa deres Side godtgjorde, at overalt udenfor Europa er Skandinavismen en levende Virkelighed.

Hr. Eckard V. Eskesen og Hr. Emil Oppfer, som ikke talte paa Embeds Vegne, anslog de hjerteligste Toner overfor mig.

Jeg tør sige, at en saadan Velvilje fra Landsmænds Side som i de sidste Aar er mødt mig her og i England, er noget for mig aldeles nyt. For tyve Aar siden brugte jeg i et Foredrag om Nationalsfølelse disse Udtryk:

»Medens den norske Forfatter altid i Udlandet har Norge i Ryggen, har den danske Skribent i Udlandet som Regel Danmark imod sig. Han angribes af navngivne Landsmænd i franske Tidsskrifter, af anonyme Kjøbenhavnecorrespondenter i Berlinerblade eller i tyskrussiske eller i hollandske. Den danske Forfatter har undertiden

maattet sige til sig selv: Ja, var der ikke mine kære Landsmænd, kunde jeg endda naa frem.

Havde jeg ved den Lejlighed villet udtrykke mig stærkere personligt, saa havde jeg kunnet nævne adskilligt andet. Redaktionskontorerne i Warszawa, i Paris og i Berlin har ligget inde med rigeligt dansk Materiale imod mig, naturligvis mest anonymt, eller undertegnet med Navne, der neppe gjorde Artiklerne mindre anonyme. Aldrig har man forsømt at underrette Udlandet om at jeg for det Første i Virkeligheden slet ikke var dansk, men af fremmed Afstamning, at jeg for det Andet ikke var Videnskabsmand, at jeg for det Tredie neppe var Forfatter, da man mangfoldige andre Steder end hos mig kunde læse, at Shakespeare var født og døde i Stratford on Avon. Jeg havde da altsaa af gode Grunde hele mit Liv været udelukket saavel fra Universitetet i Kjøbenhavn som fra Videnskabernes Selskab sammesteds.

Disse danske Meddelelser har dog ikke gjort noget Indtryk i Udlandet. Det er en Snes Aar siden, at *The American Academy of Arts and Sciences* i New York optog mig blandt sine yderst faa literære Æresmedlemmer; det er snart tredive Aar siden jeg blev Æresmedlem af den russiske Forfatterforening *Literaturs Vener* i Moskvá. Den hjemlige danske Presses Holdning vil — dersom man undtager det Blad, hvori jeg til enhver Tid netop selv skriver — blive den samme indtil min Død, som den altid har været.

Des mere overraskende, næsten overvældende, har mine Landsmænds Holdning overfor mig her og i Storbritannien virket paa mig. Den overstrømmende Hjertelighed, De især her i den nye Verden viser mig, tager al Veltalenhed fra min Tak; min Taknemmelighed er saa stor, at den hos mig fremkalder den smertelige Følelse af ikke at kunne gøre Dem nogensomhelst alvorlig Gavn til Gengæld for alt det Gode, De stræber at gøre mig.

Tro mig, min Taknemmelighed er følt, men da hverken De eller jeg er sentimentale, saa vil vi ikke dykke os ned i Føleri, ikke glemme den muntre Feststemning, som fra første Færd blev anslaaet.

Alle danske Talere baade her og i de mange andre amerikanske Byer, jeg har besøgt, har til mig varieret Vendingen: »Vi har ventet Dem i tredive Aar. — Atter og atter har vi forgæves søgt at faa Dem herover; tilsidst har vi tænkt, De havde noget imod at foretage Rejsen, og at det aldrig vilde blive til noget med Deres Komme».

Jeg troer, det er denne oftere skuffede Forventning, jeg skylder den udmærkede Modtagelse, jeg har faaet.

De har, som jeg, mange Gange, især i Deres yngste Dage, været i Circus, naar en Berider skulde springe gennem de med Silkepapir udfyldte Tøndebaand. Ifald Berideren som duelig Mand strax uden videre springer gennem alle Tøndebaandene, forbliver Publikum koldt. Naar han er kommet Circus rundt, klappes der maaske høfligt en lille Smule. Kunstneren har nemlig forsømt at give Tilskuerne Indtryk af den overvundne Vanskelighed.

Ifald derimod Berideren, medens der kaldes med lange Pidske, og Tøndebaandene holdes frem for ham fra Skranken, og han selv slaar med sin Ridepisk paa Hesten, idet han krummer sig til Spring — ifald han saa finder Tøndebaandenes Stilling ugunstig eller føler sig uoplagt, tilsyneladende skræmmes, derfor atter og atter vinker af med Haanden, og Tøndebaandene trækkes tilbage — saa spændes Forventningerne, og man siger til sig selv: Mon han overhovedet kan? Mon han kommer nogenlunde fra det? — Naar han saa endelig, maaske først i tredie Omgang, tager sig sammen, vover Springet og lynsnart, som en Tiger, tager syv, otte lange heldige Spring i ét Træk uden en eneste Gang at snuble, endsige falde, (let og ledigt som var det Ingenting) — saa gaar der en Bifaldsbrusen gennem Rummet, der bliver til Storm; den halve Sal rejser sig for bedre at se, og Applausen bliver efterhaanden en Orkan, der ikke synes at ville tage nogen Ende.

Saaledes har jeg i Amerika høstet et uforholdsmæssigt Bifald til Løn — ikke for mine Fortjenester men fordi jeg saa ofte har vinket af.

Til de Reportere, der fra Morgen til Nat har udfrittet mig om mine Indtryk af de Forenede Stater, har jeg gerne svaret, at jeg her overhovedet ikke har faaet andet Indtryk end det af disse samme Reportere. Og jeg maa sige, Journalisterne har vist sig udholdende. En Dame, jeg afviste, fordi jeg skulde rejse, kørte strax til Stationen og købte sig en Plads lige overfor min; en Herre, jeg bad gaa, fordi jeg nu skulde klæde mig om til Middag, spurgte blot artigt, hvor jeg skulde spise, og anmodede saa telefonisk, om en Medarbejder af *New York Times* ikke kunde blive indbudt sammen med mig, for at skrive op hvad jeg sagde ved Bordet; en anden lod sig give en Plads i min Loge i Teatret for at høre og opskrive hvad jeg sagde om Stykket osv.

Alligevel har jeg faaet bestemte Indtryk af Amerika, skønt jeg naturligvis har været her altfor kort. Men De vil forstaa den Bemærkning, at den korte, knappe Iagttagelse ikke altid er af det Onde. Hvis man ser en Bygning en enkelt Gang i en bestemt skarp Belysning, med tydelig Slagskygge over et Parti af Façaden, med skinnende Sol paa visse Figurer eller Ornamenter, da indpræger Billedet sig saa fast, at det staar uforglemmeligt i Sindet. Har man derimod set en Offenlig Bygning Hundreder af Gange, paa alle Dagstider og ved Nat, saa har man i sin Erindring intet bestemt Billede af den. Paa samme Maade: Hvad man skal forstaa og tilegne sig, tør man ikke læse altfor ofte. Paa den Tid da Lamennais, som Kirketroens Talsmand, var i Yndest ved Pavehoffet, tillod Paven ham at udbede sig en Naade. Den skulde blive bevilliget, hvad den saa gik ud paa. Lamennais udbad sig da at maatte være fri for at læse sit Breviar hver Dag, da han saa slet ikke forstod hvad han læste.

Er en overfladisk Betragtningssmaade forkastelig, saa har en hastig, men anspændt, opmærksom Iagttagelse visse Fortrin. Det har trods gentagne Opfordringer fra Udlandet vist sig umuligt for mig at beskrive Kjøbenhavn; jeg kender Byen altfor godt. Derfor hjembringer

jeg et virkeligt Udbytte herfra tilrods for alt det Tidstab, jeg her har lidt ved den Helvedesmaskine, der kaldes Telefonen, og ved de Repræsentanter for Taabens Spørgelyst, der kaldes Reportere, som utrætteligt udfrittede mig om min Mening angaaende Forholdene i Mexico, hvor jeg aldrig har været, og om hvilken amerikansk Bog, jeg syntes bedst om, hvad jeg ikke véd. Men Sligt har ikke været andet end Myggestik under en smuk og sjælden Sommer.

For de skandinaviske Lande har de Forenede Stater hidtil været næsten al Udvandrings Maal, hvorhen de unge Kræfter søgte, hvem Fædrelandets Forhold var for smaa og for trange. Et umaadeligt Tab har det medført for de nordiske Riger, at en saadan Strøm af ungt Vovemod og Foretagelsesaand regelret søgte bort. Nogenlunde opvejes Tabet dog maaske ved den Fordel, at ikke faa af de Bortrejste opnaaede langt bedre Livsvilkaar end de kunde have naaet i Hjemlandet. Desuden udvidedes de Tilbageblevnes Synskreds, naar de fra nærmeste Hold underrettedes om, hvorledes Menneskeheden, uafhængig af trykkende europæiske Traditioner, har indrettet sig her paa denne Side af Oceanet.

Det har ikke kunnet være anderledes end at hidtil det engelske Sprogs Tiltrækning allerede i andet Slægtled har vist sig saa stærk, at det gamle Sprog trænges tilbage eller forsvinder. Den store Republiks Tilegnelsesevne har aabenbaret sig som saa overmægtig, at den gamle Nationalitet fortæres. Altsom nordisk Civilisation imidlertid med Aarene tager til i Originalitet og Styrke, vil dette Forhold uden Tvivl ændres. Tilrods for det hastigere Tempo, hvori Livet leves her, vil Forbindelsen med europæisk Civilisation i dens nordiske Form i Fremtiden holdes vedlige. Som der maaske vil komme den Tid, da Fristarterne opfatter det som deres Mission at være de smaa Nationers Beskytter, saaledes vil der kanhænde endnu tidligere komme den Tid, hvor f. Ex. de Danske, og fra Danmark Stammende, i Amerika vil sætte en Ære i at de har lange Rækker af Forsædre i Europa, en Ahnehal i det gamle Land, hvor Mindets indviende Lampe kaster sit Skær over et Galleri af Skikkelser, hvis Navne ikke kan glemmes.

Ifald De i Deres Erindring bevarer det Værdifulde fra Slægtens Fortid, vil De ogsaa, de Danske som de øvrige Nordboer her, nære Tillid til de skandinaviske Folkeslags Fremtid. Den fremmes og den sikres efterhaanden, naar hver Enkelt gør sit Bedste, og naar der hersker usvigeligt Sammenhold imellem de Bedste.